

Μικρό σημείωμα για τα 7 παιδικά τραγούδια του παραμυθιού

Ένα τραγούδι, που είναι κατάλληλο να αποδοθεί από μικρά παιδιά, από μουσικολογικής άποψης διακρίνεται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά¹. Το βασικότερο από αυτά αφορά την έκταση, η οποία εκ των πραγμάτων περιορίζεται από την ανάπτυξη των φωνητικών δυνατοτήτων των παιδιών.

Αυτό που ορίζει ένα τραγούδι ως παιδικό είναι το αν ανταποκρίνεται στην έκταση της παιδικής φωνής. Οι περισσότερες έρευνες καταλήγουν στο συμπέρασμα, ότι η ενδεδειγμένη έκταση της παιδικής φωνής είναι μία 6η. Με άλλα λόγια, ο βαρύτερος με τον οξύτερο φθόγγο του τραγουδιού θα πρέπει να βρίσκονται σε απόσταση μέχρι έξι φθόγγους. Αν ο βαρύτερος είναι ντο, ο οξύτερος δεν θα πρέπει να ξεπερνά το λα. Ένα τραγούδι με μικρή έκταση βέβαια δεν χαρακτηρίζεται αυτόματα παιδικό. Μπορεί όμως θαυμάσια να αποδοθεί απ' όλα τα παιδιά, χωρίς να δημιουργήσει συγκρούσεις, κατατάσσοντάς τα σε αυτά που μπορούν να τραγουδούν και στα «φάλτσα». Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η φωνητική έκταση των παιδιών αυξάνει με τα χρόνια. Αν όμως δεν υπάρχει εκπαίδευση της φωνής, είτε από το οικογενειακό περιβάλλον, είτε με συστηματικά μαθήματα μουσικής (σχολείο, συμμετοχή σε χορωδία, εξωστρέφεια του ίδιου του παιδιού στο τραγούδι), η έκταση της έκτης προσφέρει μια σιγουριά και μια βάση για περαιτέρω ανάπτυξη της έκτασης του παιδιού. Εξαιρέσεις υπάρχουν πολλές όμως η πλειονότητα των παιδιών, ιδίως αν δεν υπάρχει ενθάρρυνση χωρίς επικρίσεις από το περιβάλλον, συγκαταλέγεται στην κατηγορία όπου η φωνητική τους έκταση δεν αναπτύσσεται ομαλά και μάλιστα σε αρκετές περιπτώσεις, ακόμα και αν έχει κατακτήσει την φωνητική έκταση του ενήλικα, δεν την χρησιμοποιεί.

Η σύνθεση των τραγουδιών αυτών έχει λάβει υπόψη της τα χαρακτηριστικά εκείνα που διευκολύνουν και ενθαρρύνουν τα παιδιά να τα τραγουδήσουν, να τα αποδώσουν σωστά και να νιώσουν την χαρά της συμμετοχής χωρίς να «ζορίζεται η φωνή τους». Επιπλέον η «εύκολη» απόδοση αλλά και η ευκολία εκμάθησης των τραγουδιών αυτών θα λειτουργεί εκ των πραγμάτων ως μια μορφή εκπαίδευσης της φωνής τους.

Αναλυτικά οι εκτάσεις των τραγουδιών είναι:

1. Πειρατής Α 7^η μικρή R (ρεφραίν) 6^η μεγάλη.
2. Καβουράκια 6^η μεγάλη.
3. Τα κοράλλια 3^η μεγάλη.
4. Μες στο κύμα να χορέψω 6^η μεγάλη.
5. Η Θαλασσονεράιδα Α μέρος 6^η μικρή, Β μέρος 8^η καθαρή.
6. Η μάγισσα Φουρτούνα R (ρεφραίν) 5^η καθαρή.
7. Η αγάπη του πειρατή 6^η μικρή.

Όπως φαίνεται παραπάνω τα 5 από τα 7 έχουν μικρή έκταση δηλαδή μέχρι διάστημα έκτης. Στο τραγούδι «Η Θαλασσονεράιδα» το πρώτο μέρος Α κινείται σε διάστημα 6^{ης}, ενώ το δεύτερο Β (το ρεφραίν) εκτείνεται μέχρι το διάστημα 8^{ης}. Σε τέτοιες περιπτώσεις, αν υπάρχει δυσκολία να αποδοθεί από τα παιδιά, μπορεί να εφαρμοστεί η τεχνική του solo – tutti, δηλαδή μια ομάδα να τραγουδά το ένα μέρος και μια άλλη ή ένα δύο παιδιά το μέρος με την μεγάλη έκταση. Επίσης, στον «Πειρατή» η έκταση 7^{ης} στην οποία εκτείνεται το Α μέρος δεν είναι πάντα απαγορευτική για παιδιά αλλά και σε αυτή την περίπτωση μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την ίδια τεχνική όπως

¹ Βλέπε χαρακτηριστικά «Παραδοσιακά τραγούδια για παιδιά» <https://www.ek-artemis.com/copy-6-of-book-inner-6>

και «Επιμόρφωση και Μουσική Αγωγή, Μουσική Αγωγή και Παιδαγωγικές Ακαδημίες» <https://nissos.gr/offers>. Στα βιβλία αυτά γίνεται συνοπτική αναφορά στα μουσικολογικά χαρακτηριστικά των παιδικών τραγουδιών καθώς και στα τραγούδια τα οποία είναι κατάλληλα να αποδοθούν φωνητικά από τα παιδιά.

και στο προηγούμενο τραγούδι. Αυτή η τεχνική πρέπει να εφαρμόζεται και σε οποιοδήποτε τραγούδι θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε με τα παιδιά και τυχαίνει να έχει μεγάλη έκταση.

Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με την έκταση ενός τραγουδιού ή οι μουσικές μας γνώσεις δεν μας εξασφαλίζουν με σιγουριά την αναγνώριση της έκτασής του, υπάρχει ένας εύκολος, πρακτικός τρόπος να αναγνωρίσουμε με σχετική βεβαιότητα, αν η έκταση είναι μικρή ή μεγάλη. Ένα τραγούδι το οποίο ξέρουμε να τραγουδάμε, αν δοκιμάσουμε να το τραγουδήσουμε από διαφορετική «βάση», δηλαδή λίγο πιο ψηλά και λίγο πιο χαμηλά από εκεί που το τραγουδήσαμε την πρώτη φορά και δεν μας «ζορίσει» τη φωνή, τότε σημαίνει ότι δεν έχει μεγάλη έκταση. Δεν ξέρουμε με ακρίβεια την έκταση αλλά σίγουρα δεν θα είναι μεγάλη.

Μπορείτε να κατεβάσετε τις παρτιτούρες των τραγουδιών από την ιστοσελίδα. Οι συγκεκριμένες ενορχηστρώσεις ακολούθησαν τη λογικής αφενός της όσο το δυνατόν καλύτερης συνοδείας των τραγουδιών και αφετέρου ένα ακουστικό αποτέλεσμα το οποίο δεν είναι μακριά από τον τρόπο που μεγαλύτερα παιδιά μπορούν μόνα τους να συνοδέψουν αυτά τα τραγούδια με ίδια ή παρόμοιας ηχητικής απόδοσης μουσικά όργανα. Ξυλόφωνα, μεταλλόφωνα, λίγα κρουστά ίσως μια φλογέρα ή κάποιο άλλο σολιστικό όργανο και πολλή ευρηματικότητα είναι τα βασικά συστατικά συνοδείας. Ο/η εκπαιδευτικός ή οι γονείς δεν χρειάζεται και δεν πρέπει να βάζουν τα παιδιά να «παίξουν τις παρτιτούρες». Μια απλή συνοδεία την οποία μπορούμε να αντλήσουμε από την μπάσο γραμμή του ξυλόφωνου ή του μεταλλόφωνου, μια ιδέα εύκολης μελωδικής κίνησης σε κάποιο οξύτερο όργανο (glockenspiel, σοπράνο ξυλόφωνο ή μεταλλόφωνο), καθώς και ένα δυο ρυθμικά σχήματα από τα κρουστά μπορούν να δώσουν τη χαρά στα παιδιά να τραγουδήσουν και να συνοδέψουν αυτά τα τραγούδια.

Στα πολύ μικρά παιδιά χρήσιμη είναι η μουσική που έχει μόνο τη συνοδεία χωρίς τη φωνή. Ακόμα όμως και στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να τα ενθαρρύνουμε να παίζουν με λίγα ιδιόφωνα (ξυλάκια, τρίγωνο, μαράκες, πιάτο κ.ά.) ή/και μεμβρανόφωνα (ταμπουρίνο, τύμπανο, μπόγκος) όργανα μαζί με την μουσική, έστω και αν δεν υπάρχουν στην παρτιτούρα. Επίσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν και αυτοσχέδια όργανα² τα οποία μάλιστα μπορούμε να τα φτιάξουμε μαζί με τα παιδιά συνδυάζοντας με αυτό τον τρόπο την κατασκευή δηλαδή μια χειροτεχνική διαδικασία με το παίξιμο και το τραγούδι, μια νοητική διαδικασία και όλα αυτά σε μια καλλιτεχνική δημιουργία.

Με λίγα λόγια γονείς και εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν το υλικό των τραγουδιών ελεύθερα με πολλούς δημιουργικούς τρόπους.

Νικόλας Τσαφταρίδης
Αθήνα Ιούνιος 2021

² Μπορείτε να αντλήσετε πολλές ιδέες από το βιβλίο «Αυτοσχέδια μουσικά όργανα: Κατασκευές» <http://edulab.sch.gr/stable/Tsaftaridis2020.pdf/20200319/Tsaftaridis2020.pdf>

Επτά τραγούδια από το παραμύθι «του πειρατή και της νεράιδας»

Νικόλας Τσαφταρίδης	Σύνθεση και ενορχήστρωση
Μαργαρίτα Παπακώστα	στίχοι
Έφη Γεωργάκη	επιμέλεια στίχων
Όλγα Βάσιου	Φωνή (3)
Μαριορή Παναγιωτοπούλου	Φλάουτο (1,2,3,4,5,6,7), και φωνή (4)
Μαρία Καψαλού	Φωνή (2 και 5)
Μαρία Πλυτά	Φωνή (6)
Τάσος Τσιμπουκίδης	Φωνή (7)
Γιώργος Χαρωνίτης	Φωνή (1)
Kamil Kamieniecki	Sound design, mix & mastering (1, 2, 3, 4, 6), Studio:
Φώτης Σίψας «Equal ProductioF	Παραγωγή Κιν/κων Ταινιών, Βίντεο και Τηλεοπτικών
Προγραμμάτων».	
Τάσος Τσιμπουκίδης	Ηχοληψία (1,2,3,4,5,6,7)